

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 27 listopada 2017 r.

Pozycja 255

POSTANOWIENIE

z dnia 4 lipca 2016 r.

Sygn. akt Ts 128/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.W. w sprawie zgodności:

art. 679 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 w zw. z art. 21 ust. 1 i w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

- 1) podjąć zawieszone postępowanie,
- 2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 27 marca 2015 r. M.W. (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności art. 679 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.; dalej: kpc) z art. 2 oraz art. 64 ust. 1 w zw. z art. 21 ust. 1 i w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą. Postanowieniem z lutego 1999 r. Sąd Rejonowy w K. (dalej: Sąd Rejonowy w K.) stwierdził, że na podstawie ustawy skarżąca nabyła (w całości i wprost) spadek po swojej matce, zmarłej 2 stycznia 1999 r. w K. Postanowieniem z lutego 2004 r. Sąd Rejonowy w K. stwierdził, że na podstawie ustawy spadek po matce skarżącej nabył Skarb Państwa (w całości i z dobrodziejstwem inwentarza). Dnia 3 czerwca 2013 r. skarżąca wniosła do Sądu Rejonowego w K. o zmianę postanowienia z lutego 2004 r. Postanowieniem z grudnia 2013 r. sąd ten oddalił wniosek skarżącej. Od tego postanowienia skarżąca złożyła apelację, którą Sąd Okręgowy w K. oddalił postanowieniem z listopada 2014 r., doręczonym skarżącej 29 grudnia 2014 r. Dnia 27 lutego 2015 r. skarżąca wystąpiła do Sądu Najwyższego ze skargą kasacyjną od postanowienia z listopada 2014 r.

Skarżąca podnosi, że art. 679 § 3 kpc, „rozumiany w taki sposób, że nie daje on podstawy do zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, w przypadku przeprowadzenia dowodu, iż spadek w całości nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, gdy w obrocie prawnym istnieje inne, uprzednie oraz zgodne ze stanem prawnym i faktycznym prawomocne postanowienie

o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkobiercy”, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 w zw. z art. 21 ust. 1 i w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a także z art. 2 Konstytucji.

Zdaniem skarżącej odmowa zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku może oznaczać pozbawienie spadkobiercy możliwości skorzystania z przysługujących mu uprawnień i skutkować pozbawieniem go prawa dziedziczenia. Skarżąca podkreśla przy tym, że „stwierdzenie nabycia spadku, choć jest orzeczeniem deklaratoryjnym, prowadzi do ukształtowania praw w zakresie, w jakim tworzy domniemanie prawne”. Przyjęta w sprawie skarżącej wykładnia art. 679 § 3 kpc jest w jej przekonaniu sprzeczna z wykładnią prezentowaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a wyrażoną w uchwale SN z 10 lipca 2012 r. (sprawa III CZP 81/11, OSNC z 2013 r., nr 1, poz. 1), w świetle której „celem postępowania prowadzonego na podstawie art. 679 kpc jest wykazanie, że ten, kto uzyskał stwierdzenie nabycia spadku, spadkobiercą nie jest albo jego udział w spadku jest inny niż stwierdzony”.

Postanowieniem z 23 kwietnia 2015 r. Trybunał zawiesił postępowanie w przedmiocie wstępnej kontroli skargi konstytucyjnej. 12 maja 2016 r. do Biura Trybunału Konstytucyjnego wpłynął faks z kopią postanowienia Sądu Najwyższego z października 2015 r. o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej skarżącej do rozpoznania.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 293; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem na etapie wstępnego rozpoznania skargi stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK z 1997 r. Rozpatrywana skarga została wniesiona przed 30 sierpnia 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK z 1997 r.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Na etapie wstępnej kontroli Trybunał Konstytucyjny bada, czy skarga spełnia warunki formalne określone w art. 46-48 ustawy o TK z 1997 r. i czy zarzuty w niej sformułowane nie są oczywiście bezzasadne (art. 36 ust. 3 w zw. z art. 49 ustawy o TK z 1997 r.).

Zdaniem skarżącej art. 679 § 3 kpc, „rozumiany w taki sposób, że nie daje on podstawy do zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, w przypadku przeprowadzenia dowodu, iż spadek w całości nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, gdy w obrocie prawnym istnieje inne, uprzednie oraz zgodne ze stanem prawnym i faktycznym prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkobiercy”, narusza przynależne jej prawo dziedziczenia (art. 64 ust. 1 w zw. z art. 21 ust. 1 i w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji) oraz zasady: demokratycznego państwa prawnego, ochrony zaufania obywateli do państwa i ochrony praw nabytych (art. 2 Konstytucji). Skarżąca podkreśla jednocześnie, że „pomimo (...) ustalonej w zakresie tym linii orzeczniczej i treści przepisów powszechnie obowiązującego prawa, w [jej] (...) sprawie sąd, zarówno I i II instancji, konsekwentnie i błędnie wskazywał skarżącej, jakoby właściwym trybem było wznowienie postępowania, podczas gdy w istocie uprawnienie do wystąpienia z przedmiotową skargą jej nie przysługiwało, również z uwagi na upływ zawitego, wskazanego w art. 407 § 1 kpc trzymiesięcznego terminu”.

Trybunał przypomina, że w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji skarga przysługuje tylko temu, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone przez akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o przysługujących skarżącemu wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Dlatego też stosownie do art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK z 1997 r. skarga powinna zawierać wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone. Jeżeli skarżący nie wykaże, że zakwestionowane przepisy są źródłem naruszenia jego konstytucyjnych praw, skarga nie może być inaczej oceniona niż jako oczywiście bezzasadna, a w konsekwencji należy odmówić nadania jej dalszego biegu (art. 49 w zw. z art. 36 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r.).

Trybunał zwraca zatem uwagę na to, że art. 79 ust. 1 Konstytucji nie przyznaje skarżącemu kompetencji do inicjowania kontroli dowolnych przepisów, czy zrekonstruowanych na ich podstawie norm prawnych, lecz wyłącznie tych, które doprowadziły do naruszenia jego konstytucyjnych praw. W sprawie skarżącej kluczowe jest ustalenie, czy, a jeśli tak, to jaka procedura jest przewidziana w sytuacji, w której po tym samym zmarłym wydano dwa sprzeczne ze sobą postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Skarżąca chciałaby, aby taką procedurą była ta ustanowiona w art. 679 kpc, a dotycząca uchylenia lub zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Zgodnie z art. 679 § 1 kpc: „Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, (...). Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość”. Jak zaś stanowi art. 679 § 3 kpc, w razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Procedura uchylenia lub zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie dotyczy jednak sytuacji, w której w obrocie funkcjonują dwa sprzeczne ze sobą postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Wyjaśnił to już Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 10 lipca 2012 r. (sprawa III CZP 81/11, OSNC z 2013 r., nr 1, s. 1), będącej zasadą prawną, na którą sama skarżąca się powołuje, a zgodnie z którą art. 679 kpc nie stanowi podstawy uchylenia kolejnego prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy. Istnienie dwóch lub więcej takich postanowień uzasadnia wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 w zw. z art. 13 § 2 lub art. 524 § 2 kpc. Sąd Najwyższy zaznaczył przy tym, że „w razie istnienia szczególnej regulacji przewidującej dopuszczalność uchylenia albo zmiany danego prawomocnego postanowienia orzekającego co do istoty sprawy, wznowienie postępowania zakończonego takim postanowieniem jest wyłączone tylko w takim zakresie, w którym podstawa uchylenia albo zmiany określona w regulacji szczególnej pokrywa się z podstawami wznowienia postępowania”. Uchwała ta ma moc wiążącą dla innych składów Sądu Najwyższego, czego wyrazem jest postanowienie tego sądu wydane w sprawie skarżącej, w którym powołuje się on wprost na uchwałę i zaznacza, że skarżąca powinna była (w odpowiednim terminie) wystąpić ze skargą o wznowienie postępowania. Tym samym również dla Trybunału jasne jest, że skarżącej zagwarantowano (w innych przepisach niż zaskarżony art. 679 § 3 kpc) odpowiednią procedurę, która umożliwiłaby jej ochronę konstytucyjnych praw. Skoro skarżąca z niej nie skorzystała w terminie, to nie zasługuje na ochronę skargową, o której mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Mając powyższe na względzie, Trybunał Konstytucyjny uznał skargę za oczywiście bezzasadną, dlatego na podstawie art. 49 w zw. z art. 36 ust. 3 ustawy o TK z 1997 r. odmówił nadania jej dalszego biegu.